

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Sağlık Alanında Eğitim Gören Üniversite Öğrencilerinin Kariyerlerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Karma Yöntem

Examining the Attitudes of University Students Pursuing a Career in Health: A Mixed Method Approach

Neşe MERCAN¹ , Vesile ADIGÜZEL² , Celale Tangül ÖZCAN²

¹Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Bilecik, Türkiye

²Istanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Geliş tarihi/Received: 08.06.2021

Kabul tarihi/Accepted: 11.10.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Vesile ADIGÜZEL, Arş. Gör.

Seyitnizam Mahallesi Mevlana Caddesi No: 85

Zeytinburnu – İstanbul / Türkiye

E-posta: vesileadgzl@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9722-3491

Neşe MERCAN, Dr. Öğr. Üyesi

ORCID: 0000-0003-3378-6786

Celale Tangül ÖZCAN, Prof. Dr.

ORCID: 0000-0003-4845-4821

Öz

Amaç: Kariyer yaşam boyu mesleki, sosyal veya herhangi bir uğraşta meydana gelen eylemler olarak tanımlanmaktadır. Nesnel ya da öznel olan eylemler, psikolojik ve davranışsal süreçleri içermektedir. Sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin kariyerlerine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma paralel karma yöntem ile yapılmıştır. Çalışmanın örnekleminde bir üniversitede eğitim gören 282 öğrenci oluşturmaktadır. Nicel verilerin toplanmasında Bireysel Bilgi Formu ve Kariyer Geleceği Ölçeği, nitel verilerin toplanmasında Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Nicel verilerin değerlendirilmesi SPSS 20.0 programı ile sayı ve yüzde dağılımı, Students t-testi, one-way Anova testi kullanılarak yapılmıştır. Nitel verilerin analizinde tümevarım içerik analiz yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada öğrencilerin kariyer geleceği ölçeği alt boyutu olan kariyer tutumları, kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliği puan ortalamalarının genel olarak yüksek düzeyde ve iş piyasasına ilişkin algılanan bilgi puan ortalamaları ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışmada cinsiyet faktörünün, okuduğu bölümü kendi isteğiyle seçme ve kariyer planı yapma durumlarının kariyer tutumunu etkilediği belirlenmiştir. Yapılan görüşmelerin analizi sonucunda, 15 kategoriden oluşan kariyer planı yapma, keşif, zorluklar ile baş etmeye ilişkin güven, geleceğe olumlu bakış, beklentiler ve duygu temaları saptanmıştır.

Sonuç: Öğrencilerin kariyer seçeneklerinin farkında oldukları, bilgi arama ve farklı kariyer seçeneklerini keşfetme aşamasında oldukları belirlenmiştir. Çalışmada sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerin kariyerlerine ilişkin farkındalığın arttığı düşünülmektedir. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin kariyerlerine ilişkin tutumlarını ve farkındalıklarını arttıracak ders programlarına kariyer planlamaya yönelik derslerin eklenmesi ve eğitimlerin programlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, kariyer, tutum, kariyer tutum ölçeği.

Abstract

Objective: Career is defined as lifelong occupational, social or any other occupation. Actions that are objective or subjective involve psychological and behavioral processes. The aim of this study is to examine the attitudes and opinions of university students studying in the field of health regarding their careers.

Material and Method: This study was performed by parallel mixed method. In the sample of the study, 282 students studying at a university constitute 282. Individual Information Form and Career Future Scale were used to collect quantitative data, and Semi-Structured Interview Form was used to collect qualitative data. Quantitative data were evaluated by SPSS 20.0 program using number and percentage distribution, Students t-test, one-way Anova test. Inductive content analysis method was used in the analysis of qualitative data.

Results: In the study, it was determined that the average scores of the students, which is the lower dimension of the career future scale, were generally high and the average scores of perceived knowledge about the job market were at a medium level. In the study, it was determined that the gender factor, choosing the department they studied voluntarily and making a career plan affected the career attitude. As a result of the analysis of the interviews, career planning consisting of 15 categories, discovery, confidence in coping with difficulties, positive outlook for the future, expectations and emotions were determined.

Conclusion: It was determined that students were aware of their career options, searched for information and explored different career options. In the study, it is thought that the awareness of the careers of university students studying in the field of health has increased. In this context, it is recommended to add courses for career planning to the course programs that will increase the attitudes and awareness of university students about their careers and to program the trainings.

Keywords: University students, career, attitude, career attitude scale.

1. Giriş

Kariyer yaşam boyu mesleki, sosyal veya herhangi bir uğraşta meydana gelen eylemler olarak tanımlanmaktadır. Nesnel ya da öznel olan eylemler, psikolojik ve davranışsal süreçleri içermektedir (1). Gerekli bilgi, beceri, yetenek ve motivasyonla gerçekleşen bu eylemler kişinin yaşamı boyunca beklentilerini, arzularını gerçekleştirebilmesi yoluyla kariyerini oluşturmaktadır (2). Kariyer kavramı tanımlanırken kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve iş piyasasına ilişkin algılanan bilgiden söz etmek gerekmektedir. Bireyin mesleki yaşantısı boyunca karşılaştığı sorunlar ile güçlü ve başarılı bir şekilde başa çıkması kariyer uyumluluğunu göstermektedir (2). Bireyin kariyerine ilişkin kendini, çevreyi keşfetmesi ve bilgiye dayalı karar verme düzeyinin artması, uyumluluğun gerçekleşmesinde katkı sağlamaktadır (3). Kariyer uyumluluğu bireylerin gelecekteki değişimlerle başa çıkma, bu değişimlerden faydalanma ve beklenmedik olaylar karşısında kendini toplama yeteneği olarak tanımlanmaktadır (4). Savickas (2012) kariyer uyumluluğunu kaygı, kontrol, merak ve güven olmak üzere dört kavram ile açıklamıştır. Kaygı kavramı, kişinin kariyeri için geleceğini düşünmesi, plan yapması ve endişelenmesi ile açıklanmaktadır. Kontrol, kariyer sürecine ilişkin karar ve sorumluluk alabilmeyi anlatmaktadır. Merak, kariyer gelişiminde yeni yollara ilişkin fırsatları, çevreyi ve kendini keşfetmeye merak duymasıdır. Güven ise kariyer sürecine her şeye rağmen devam edebilmesinde bireyin kendisine duyduğu güvendir. Bu dört özelliğe sahip olan birey, gelecekte ne beklediğini ve nasıl davranması gerektiğini bilmek ile birlikte öz-düzenleme yapabilmektedir. Aynı zamanda sosyal olarak uygun koşullarda bulunan bireyin değişim için esnek, istekli ve yetenekli olması uyumluluğunu sağlamaktadır (5,6). Kariyer iyimserliğinde bireyin gelecekteki kariyer gelişimine ilişkin beklenti ve inançları, mümkün olan en iyi sonucu bekleme veya en olumluya odaklanma yönündedir (2,7). Geleceğe ilişkin olumlu bakış açısı kariyer planı yaparken bireyin kendini rahat hissetmesini olanaklı hale getirmektedir (2). Olumlu bakış açısı ile birey karşılaşılabileceği sorunları geçici olarak görmekte, sebat etmekte ve çözebileceğine inanmaktadır (2,7). Son olarak bireyin mesleğine ilişkin eğilimlere ve bu yönde oluşabilecek değişimlere ilişkin algıları kariyer gelişimini etkilemektedir. Algının yüksek düzeyde olması iş piyasası hakkındaki bilgi düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir (4). Bilişsel ve biyolojik olgunlaşmanın kariyer gelişimine katkısı bulunmaktadır (1). Organize edilmiş profesyonel desteklerin, öğrencilerin bu olgunlaşmaya ulaşmasını kolaylaştırmaktadır (8,9). Bu nedenle mesleğin ilk yıllarında mesleki bilgilendirme ve kariyer gelişim müdahalelerinin planlanması önerilmektedir (10). Bunlar yapılmadan önce öğrencilerin kariyerine ilişkin tutumları ve görüşleri belirlenmelidir. Üniversite yıllarında öğrencilerin kariyerlerine ilişkin uyumluluk, iyimserlik ve iş piyasasına ilişkin algılanan bilgi düzeylerinin ve deneyimlerinin bilinmesi gereken bir konudur. Bu bağlamda bu çalışma, sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin kariyer gelişimine ilişkin tutumları ve görüşleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin kariyerlerine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Çalışmanın Tipi

Çalışma paralel karma desen yöntemi ile yapılmıştır. Paralel karma yöntem, nitel ve nicel verileri toplama süreci ya eş zamanlı ya da çok kısa zaman aralıklı yapılmaktadır. Bu desende soruların farklı boyutları ve ilişkili yönleri cevaplandırılmaktadır. Genellikle çalışma sorusunun keşfedici bölümünü nitel kısım; doğrulayıcı bölümünü nicel kısım oluşturmaktadır (11). Bu yöntemin kullanılması ile araştırılan olgu için nitel ve nicel verilerin birleştirilip daha bütüncül bir anlayış geliştirilebildiği belirtilmektedir (12). Bu bilgiler doğrultusunda çalışmada üniversite öğrencilerinin kariyerlerine ilişkin genel tutumları nicel kısım; derin kişisel görüşleri nitel kısım ile incelenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışmaya Araştırmacının evrenini, İstanbul'da bir vakıf üniversitesi olup, bu üniversitede Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Eczacılık Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Sağlık Meslek Yüksek Okulu olmak üzere beş birim bulunmakta ve yalnızca 1. sınıf öğrencileri eğitim (n=562) görmektedir. Sağlık Bilimleri Fakültesinde Odyoloji, Beslenme, Fizik ve Tedavi Rehabilitasyon, Ergoterapi ve Hemşirelik bölümü bulunmaktadır. Sağlık Meslek Yüksek Okulunda Ağız ve Diş Sağlığı, Anestezi, İlk ve Acil Yardım, Tıbbi Görüntüleme Teknikleri ve Tıbbi Laboratuvar Teknikleri programları yer almaktadır. Araştırmacının örneklemini belirlenirken evreni bilinen örneklem hesaplama yöntemi ile %95 güven aralığı ve %5 örneklem hatası dikkate alınarak, minimum ulaşılması gereken katılımcı sayısı 229 olarak hesaplanmıştır (13).

Orantılı tabakalı örneklem yöntemi ile her bir birimde öğrenci sayısı oranına göre yeterli sayıda öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmaya katılmaya gönüllü olan ve veri toplama formlarını doldurma da herhangi bir engellemeyle karşılaşmayan 282 öğrenci (Tıp Fakültesi n=23; Diş Hekimliği Fakültesi n=17; Eczacılık Fakültesi n= 30; Sağlık Bilimleri Fakültesi n= 110 ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu n=102) araştırma kapsamına alınmıştır. Odak grup görüşmesi için amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak 20 öğrenci odak grup görüşmesine katılmıştır. Veri doygunluğuna ulaşılması ile görüşmeler sonlandırılmıştır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Nitel ve nicel veriler eş zamanlı olarak toplanmıştır.

2.4. Nicel Veri Toplama Süreci

Çalışmanın nicel kısmı çalışmanın amacı kapsamında sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerine Bireysel Bilgi Formu ve Kariyer Geleceği Ölçeği uygulanmıştır. Veriler, 5 Nisan-6 Mayıs 2021 tarihleri arasında Google formlar aracılığıyla çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Veri toplama aracının birinci bölümünde, araştırmacının amacı ve araştırmaya katılmanın tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olduğuna ilişkin bilgi ve çalışmaya katılmayı kabul edip etmemelerine ilişkin "evet/hayır" butonu yer almaktadır. Çalışmaya katılmaya onay veren katılımcılar ankete ulaşabilmiş ve anketi cevaplamışlardır. Ankete katılım süresi yaklaşık 10-12 dakikadır.

2.5. Nitel Veri Toplama Süreci

Daha önce kariyer kavramı ile tanışmış, eleştirel bir bakış açısına sahip olan öğrencilerin deneyimlerinin niteliksel verilere ulaşmak için daha uygun olduğu düşünülmüştür. Bu nedenden dolayı araştırmanın yapıldığı üniversitede sadece hemşirelik bölümünde kariyer dersi olduğu belirlenmiştir. Amaçlı örneklem yöntemi ile sadece hemşirelik bölümü öğrencileri ile nitel veriler toplanmıştır. "Hemşirelik ve Kariyer" dersi kapsamında verilen ödevlerin incelenmesi ve bu dersi alan öğrencilerin dahil edildiği odak grup görüşmesi ile nitel veriler elde edilmiştir. Bu dersi alan 40 öğrenci ödevini istenilen formatta teslim etmiş ve ödevlerin tamamı incelenmiştir. Odak grup görüşmesinde 20 öğrenci ile bir bilgisayar toplantı programında 45 dakikalık iki görüşme yapılmış ve kayıt altına alınmıştır. Görüşmeye araştırmacılarından ikisi katılmıştır (NM, VA). Araştırmacılarından biri görüşmeyi yönetmiş diğer araştırmacı ise verilerin kaybolmaması için gerekli notları almıştır. Görüşme sonrasında veriler Word programı ile yazıya dönüştürülmüştür.

2.6. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın nicel kısmında veriler Bireysel Bilgi Formu ve Kariyer Geleceği Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

2.6.1. Bireysel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu formda cinsiyet, okudukları bölüm, bölüm tercih sırası ve benzeri öğrencilerin sosyo-demografik verilerini yansıtan sekiz soru bulunmaktadır.

2.6.2. Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL)

Rottinghaus, Day ve Borgen (2005) tarafından bireylerin olumlu kariyer planlama tutumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçek Türkçe'ye Kalafat (2012) tarafından uyarlanmıştır. 25 maddeden oluşan ölçek, Kariyer Uyumluluğu (KU), Kariyer İyimserliği (Kİ) ve İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi (AB) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek likert tipinde 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Emin Değilim, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum şeklinde derecelendirilir. KU alt boyutu 11 maddeden (1-11 maddeler), Kİ alt boyutu 11 maddeden (12-22 maddeler) ve AB alt boyutu ise 3 maddeden (23-25 maddeler) oluşmaktadır. Ölçek 15 olumlu, 8 olumsuz (10, 11, 14, 15, 16, 19, 20, 24) madde içermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasında Cronbach's alpha güvenirlik katsayısı 0.87 olup KU, Kİ ve AB için güvenirlik katsayıları sırasıyla 0.84, 0.82 ve 0.62 şeklinde hesaplanmıştır (4). Bu çalışmada Cronbach's alpha değerleri KU, Kİ ve AB için 0.86, 0.83 ve 0.74 olarak hesaplanmış olup KARGEL ölçeğinin değeri ise 0.87 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan yüksek puan, bireyin kariyer tutumunun olumlu olduğunu göstermektedir.

2.6.3. Kariyer Dersi Ödevi

Kariyer dersi, 14 hafta boyunca hafta da bir gün 50 dakika olarak yürütülmüştür. Çalışmanın yapıldığı süreçte sağlık bilimleri fakültesinde sadece hemşirelik bölümünde bu ders bulunmaktadır. Araştırmacılarından ikisi (CTÖ, VA) derslerin tamamına gözlemci olarak katılmıştır. Bu derse her hafta hemşirelik mesleğinden bir uzman davet edilmiştir. Toplam dört klinisyen (1 diyaliz hemşiresi, 1 diyabet hemşiresi, 1

kardiyovasküler hemşiresi ve 1 eğitim hemşiresi) ve yedi akademisyen (2 cerrahi hemşireliği, 1 kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği, 2 psikiyatri hemşireliği, 1 halk sağlığı hemşireliği ve 1 çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği) katılmıştır. Uzmanlar kariyer yaşantılarını paylaşarak, öğrencilerin bu konuya ilişkin yöneltilmiş oldukları sorulara cevap vermişlerdir. Bu dersin sonunda öğrencilerden kendi kariyerlerine ilişkin görüşlerini içeren bir ödev hazırlamaları istenmiş, bu ödevin derse ilişkin notlandırmaya dahil edilmeyeceği öğrencilere açıklanmıştır.

2.6.4. Yarı Yapılandırılmış Soru Formu

Araştırmacılar tarafından literatür taraması sonucu oluşturulan bu form 4 sorudan oluşmaktadır. Formda yer alan sorular aşağıda yer almaktadır.

Mesleki kariyerinizde kendinizi nerede görmek istersiniz?

Ulaşmak istediğiniz kariyerinizden beklentileriniz nelerdir?

Kariyer planlarınıza ulaşmada hem olumlu hem olumsuz etkenler nelerdir?

Kariyer yaşantın aklına geldiğinde en yoğun yaşadığın duygu nedir?

2.7. Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın etik onamı Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesinden E-54674167-050.01.04-17152 nolu karar ile alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden gönüllü olanlar dahil edilmiştir. Nitel veriler toplanmadan önce öğrencilerden ses kaydı için hem yazılı hem sözlü izin alınmıştır.

2.8. İstatistiksel Analiz

Nicel verilerin değerlendirilmesi SPSS 20.0 deneme sürüm programı ile sayı ve yüzde dağılımı, Students t testi, tek yönlü varyans analizi (One Way Anova) testi kullanılarak yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Nitel verilerin analizinde tümevarım içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, hacimce yüksek olan verilerin tutarlılığı ile anlamlı bir şekilde indergenmesi olarak tanımlanmaktadır (14). Bu çalışmada literatür göz önüne alınarak beş adımda analiz tamamlanmıştır. Analiz süreci, verilerin bütün araştırmacılar tarafından tekrar tekrar okunması ile başlamıştır. İkinci adımda araştırma sorusunun cevabını karşılayacak cümlelerin altı çizilmiş, alakasız veya anlaşılmayan cümleler göz ardı edilmiştir. Üçüncü adımda altı çizili olan cümlelerin anlamını karşılayan 2-3 kelimedenden oluşan sözcük grupları belirlenerek kodlar oluşturulmuştur. Dördüncü adımda oluşturulan kodlar daha sonra sınıflandırılarak kategoriler belirlenmiştir. Son adımda kategoriler temalar altında toplanmış ve bunların yorumlanması ile analiz sonlandırılmıştır (15). Bu çalışmada toplanan nitel verilerin gerçeği yansıtması ve araştırma sonuçlarının geçerliğine katkıda bulunması için elde edilen veriler bütün araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Araştırma sonuçlarımızın benzer ortamlara genellenebilmesinin mümkün olması için araştırma detayları açık ve net şekilde sunulularak aktarabilirlik aşaması yapılmıştır. Değişmezliği sağlamak için araştırmacılar tarafından analiz bir ay sonrasında tekrar yapılmıştır. İlaveten bu çalışmada önceden oluşturulmuş ve ayrıntılı olarak tanımlanmış bir kavramsal çerçevede veri analizi yapılarak çalışmanın iç güvenliği zenginleştirilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmamızda elde edilen bulgular, nicel ve nitel veriler paralel olarak iki bölümde açıklanmıştır.

3.1. Nicel Bulgular

Araştırmamızın bu bölümünde, öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve KARGEL ölçeği alt boyutlarına ilişkin istatistiksel sonuçlar bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %73'ünün kadın, %39'unun Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencisi, %59'unun yabancı dil seviyeleri orta derece, %58,52'nin Anadolu lisesinden mezun olduğu saptandı. Öğrencilerin %93,6'sının bölümü kendi isteği ile seçtikleri, %39,2'sinin bölümü sınavdan aldıkları puana göre tercih ettikleri, %67,3'ünün bölümü tercih sıralarının ilk sıralarda ve %87,9'unun ise kariyer planlarının olduğu belirlendi (Tablo1).

Tablo1. Sosyodemografik Veriler

Sosyodemografik Veriler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	206	73,0
Erkek	76	27,0
Bölüm		
Tıp Fakültesi	23	8,2
Diş Hekimliği Fakültesi	17	6,0
Eczacılık Fakültesi	30	10,6
Sağlık Bilimleri Fakültesi	110	39,0
Sağlık Meslek Yüksekokulu	102	36,2
Yabancı dil seviyeniz		
İyi	21	7,4
Orta	169	59,0
Kötü	92	33,6
Mezun olunan lise		
Fen lisesi	20	7,1
Anadolu lisesi	165	58,5
Meslek lisesi	60	21,3
Diğer	37	31,1
Bölümü kendi isteği ile seçme		
Evet	264	93,6
Hayır	18	6,4
Bölümü tercih etme sebebi		
Puanım	110	39,0
İş bulma olanağı	99	35,1
Aile ve sosyal koşullar	20	7,1
Ekonomik geliri	5	1,8
Eğitimi	42	14,9
Okulun bulunduğu il/ilçeden dolayı	6	2,1
Bölüm tercih sıranız		
İlk sıra	190	67,3
Orta sıra	78	27,7
Son sıra	14	6,0
Kariyer planınız var mı?		
Evet	248	87,9
Hayır	34	12,1

Çalışmaya katılan öğrencilerin Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL) ve alt boyutlarından aldıkları toplam puana bakıldığında; kariyer uyumluluğu (KU) $43,3\pm 5,1$, kariyer iyimserliği (KI) $41,1\pm 5,9$ ve iş piyasasına ilişkin algılanan bilgi (AB) alt boyut puan ortalamasının ise $9,6\pm 2,0$ olduğu saptandı. Ayrıca Kariyer Geleceği Ölçeğinden (KARGEL) alınan toplam puan $94,1\pm 10,9$ olduğu belirlendi (Tablo2).

Tablo 2. Araştırmaya Katılanların Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

KARGEL Alt Boyutları	N	MİN-MAX	ORT±SS
Kariyer Uyumluluğu (KU)	282	27,0-55,0	43,3±5,1
Kariyer İyimserliği (KI)	282	23,0-55,0	41,1±5,9
İş piyasasına ilişkin algılanan bilgi (AB)	282	3,0-15,0	9,6±2,0
Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL)	282	60,0-125,0	94,1±10,9

ORT: Ortalama, SS: Standart sapma

Tablo 3'te araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özellikler ile KARGEL ölçeği ve alt boyutlarından alınan toplam puanların karşılaştırılması yer almaktadır. Çalışmada KARGEL ölçeğinden alınan toplam puan ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı fark olduğu saptandı ($p<0,05$). Buna göre erkek öğrencilerin KARGEL ölçeğinden aldıkları toplam puanın kız öğrencilerden daha yüksek ($97,5\pm 11,4$) olduğu belirlendi. Öğrencilerin bölümlerini kendi istekleri ile seçme durumlarının KARGEL ölçeğinden aldıkları toplam puan arasında anlamlı fark olduğu tespit edildi ($p<0,05$). Buna göre öğrencilerin bölümlerini kendi isteğiyle seçenlerin seçmeyenlere göre daha yüksek puan aldıkları ($94,5\pm 11,0$) belirlendi. Ek olarak KARGEL ölçeğinden alınan toplam puanın öğrencilerin kariyer planları arasında anlamlı fark olduğu saptandı ($p<0,05$). Dolayısıyla kariyer planı yapan öğrencilerin yapmayan öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları ($94,8\pm 11,0$) tespit edildi.

Çalışmada KARGEL ölçeği alt boyutu olan Kariyer Uyumluluğu (KU) ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı fark olduğu saptandı ($p<0,05$). Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek puan aldıkları ($44,3\pm 5,1$) belirlendi. Kariyer Uyumluluğu (KU) ile kariyer planı olan öğrenciler arasında anlamlı fark olduğu ($p<0,05$) ve böylece kariyer planı olan öğrencilerin olmayanlara göre daha yüksek puan aldıkları ($43,5\pm 5,1$) tespit edildi.

KARGEL ölçeği alt boyutu olan Kariyer İyimserliği (KI) ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı fark olduğu saptandı ($p<0,05$). Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek puan aldıkları ($42,5\pm 6,2$) belirlendi. Kariyer İyimserliği (KI) ile öğrencilerin bölümlerini kendi isteğiyle seçmeleri arasında anlamlı fark olduğu tespit edildi ($p<0,05$). Buna göre okuduğu bölümü kendi isteğiyle seçen öğrencilerin seçmeyen öğrencilere göre daha yüksek puanının olduğu ($41,3\pm 5,9$) belirlendi. Kariyer İyimserliği (KI) ile öğrencilerin bölümlerini seçme sebepleri arasında anlamlı fark olduğu saptandı ($p<0,05$). Buna göre almak istedikleri eğitime göre tercih yapan öğrencilerin diğer tercih sebeplerine göre daha yüksek puana sahip oldukları ($43,6\pm 4,6$) tespit edildi. Ayrıca Kariyer İyimserliği (KI) ile kariyer planı olan öğrenciler arasında anlamlı fark olduğu saptandı ($p<0,05$). Buna göre kariyer planı olan öğrencilerin olmayanlara göre daha yüksek puan aldıkları ($41,5\pm 5,9$) belirlendi.

Tablo 3. Sosyodemografik Özellikler ve Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları

Sosyodemografik Veriler	Kariyer Uyumluluğu (KU) (ORT±SS)	Kariyer İyimserliği (KI) (ORT±SS)	İş piyasasına ilişkin algılanan bilgi (AB)(ORT±SS)	Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL) (ORT±SS)
Cinsiyet*				
Kadın	42,9±5,0	40,6±5,7	9,3±1,9	92,9±10,5
Erkek	44,3±5,1	42,5±6,2	10,5±2,1	97,5±11,4
t değeri (p)	4,469 (0,035')	5,682 (0,018')	21,146 (0,000*)	9,939 (0,002')
Bölüm**				
Tıp Fakültesi	43,3±6,4	41,8±4,6	9,6±1,9	94,9±10,9
Diş Hekimliği	42,4±3,3	41,1±4,8	9,5±2,3	93,1±8,5
Eczacılık Fakültesi	42,4±4,8	42,1±4,2	9,5±1,9	94,1±8,3
Sağlık Bilimleri Fakültesi	43,4±4,6	41,1±5,7	9,5±1,8	94,1±10,2
Sağlık Meslek Yüksekokulu	43,6±5,5	40,7±6,9	9,8±2,3	94,1±12,8
F değeri (p)	0,478 (0,752)	0,402 (0,807)	0,169 (0,954)	0,061 (0,993)
Yabancı dil seviyeniz**				
İyi	44,0±6,5	41,4±6,9	10,0±2,5	95,6±13,2
Orta	43,5±5,1	41,7±6,0	9,7±2,0	95,0±11,0
Kötü	42,7±4,6	40,0±5,5	9,3±1,9	92,1±10,0
F değeri (p)	0,956 (0,356)	2,257 (0,107)	1,880 (0,154)	2,242 (0,108)
Mezun olunan lise**				
Fen lisesi	41,9±4,1	41,0±4,2	9,3±1,9	92,2±7,6
Anadolu lisesi	43,5±5,0	41,1±6,0	9,7±2,0	94,4±10,9
Meslek lisesi	42,9±5,0	40,8±6,5	9,5±2,0	93,2±11,4
Diğer	43,9±5,8	41,7±5,1	9,6±2,2	95,4±11,8
F değeri (p)	0,916 (0,433)	0,212 (0,888)	0,478 (0,698)	0,554 (0,646)
Bölümü kendi isteği ile seçme*				
Evet	43,4±5,1	41,3±5,9	9,6±2,0	94,5±11,0
Hayır	41,5±4,3	37,9±5,3	9,6±1,9	89,1±8,5
t değeri (p)	2,332 (0,128)	5,701 (0,018')	0,017 (0,895)	4,126 (0,043*)
Bölümü tercih etme sebebim**				
Puanım	42,7±4,8	40,2±6,0	9,5±2,0	92,4±10,6
İş bulma olanağı	43,4±5,4	41,4±6,0	9,6±2,1	94,5±11,6
Aile ve sosyal koşullar	42,8±3,4	40,5±4,7	10,0±1,9	93,3±7,9
Ekonomik geliri	44,6±6,6	40,6±9,0	9,2±1,3	94,4±15,2
Almak istediği Eğitimi	44,0±5,4	43,6±4,6	9,6±2,0	97,4±10,2
Okulun bulunduğu il/ilçeden dolayı	47,5±4,1	39,6±7,8	11,3±2,9	98,5±12,3
F değeri (p)	1,360 (0,239)	2,309 (0,045')	1,075 (0,374)	1,499 (0,190)
Bölüm tercih sıranız**				
İlk sıra	44,4±5,0	41,6±5,8	9,7±2,0	94,8±10,7
Orta sıra	43,2±5,3	40,3±6,1	9,5±2,1	93,1±11,6
Son sıra	41,6±3,7	39,3±5,1	9,1±1,5	90,1±8,1
F değeri (p)	0,823 (0,440)	2,004 (0,137)	0,818 (0,442)	1,635 (0,197)
Kariyer planı olma durumu*				
Evet	43,5±5,1	41,5±5,9	9,7±2,1	94,8±11,0
Hayır	41,5±4,4	38,4±5,3	9,4±1,5	89,3±9,2
t değeri (p)	5,036 (<0,026')	8,086 (0,005')	0,613 (0,434)	7,518 (0,007')

*p<0,05, * Student t testi, ** One-way Anova, ORT: Ortalama, SS: Standart sapma

KARGEL ölçeği alt boyutu olan İş piyasasına ilişkin algılanan bilgi (AB) ölçeği ile cinsiyetler arasında anlamlı fark olduğu saptandı (p<0,05). Buna göre erkek öğrencilerin iş

piyasasına ilişkin algılanan bilgi (AB) ölçeğinden aldıkları toplam puanın kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğu ve 10,5±2,1 olduğu tespit edildi.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları bölüm, yabancı dil seviyeleri, mezun oldukları lise ve bölüm tercih sıralarının KARGEL ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlendi ($p>0,05$).

3.2. Nitel Bulgular

Çalışmanın nitel verilerinin içerik analizi sonrasında 15 kategori ve 6 tema belirlenmiştir. Temalar "Kariyer planı yapma, Keşif, Zorluklar ile baş etmeye ilişkin güven, Geleceğe olumlu bakış, Beklentiler ve Duygu" olarak adlandırılmıştır. Tema ve kategoriler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Hemşirelik Öğrencileri ile Yapılan Odak Grup Görüşmelerinden Elde Edilen Veriler ile İlgili Tema ve Kategoriler

Tema	Kategoriler
Kariyer planı yapma	Klinisyen, yönetici ve akademisyen olmak, Hedefe yönelik eylemler Etkenler
Keşif	Mesleği tanıma, Kendini tanıma ve Merak
Zorluklar ile baş etmeye ilişkin güven	Sabırlı ve istekli olma Baş etme yöntemleri planlama
Geleceğe olumlu bakış	Hayal kurmak ve hayallerin sınırsızlığı Fırsatları fark etme Fırsatlar yaratabilme Sorunların geçici olması
Beklentiler	Mutlu olmak Para kazanmak Fiziksel olarak yıpranmamak Aile ile kaliteli vakit geçirmek
Duygu	Heyecan, kaygı, gurur ve mutluluk

Yapılan analizde hemşirelik öğrencilerinin kariyer planları yaptıkları görülmüştür. Kariyer planları arasında klinisyen, yönetici ve akademisyen olmak yer almaktadır. Bazı öğrenciler hangi klinikte ve uzmanlık alanında kariyerlerine yön verecekleri konusunda kararsız olduklarını ifade etmiştir. Öğrencilerin kariyer planlarını gerçekleştirmede hedefe yönelik dil öğrenme, klinik uygulamayı önemseme, ihtiyacı olacak bilgileri öğrenci iken elde etme, yurtdışı deneyimine sahip olma, kurslara katılma, okul ortalamasını yüksek tutma ve mesleki bilginin güncelliğini takip etme eylemlerine karar verdikleri görülmüştür. Ek olarak kariyer planlamalarında bazı etkenlerin etkili olduğu da saptanmıştır. Bu etkenler arasında mesleki gözlemler, bireysel, ailesel, sosyal ve ekonomik faktörler ve ilgi yer almaktadır. Bu temaya ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

"Hemşirelik serüveninde yabancı dilin katkısı olduğunu ve mesleğimde dili öğrenmem gerektiğini biliyorum" (K1).

"Hemşireliğin asla durağan bir meslek olmadığını ve bu nedenle benimde stabil seyretmemem gerektiğini anladım, mesleki donanımların her zaman üst düzeyde olması gerektiğini; teknolojiye ve gelişen hemşirelik eğitimine ayak uydurmam gerektiğini de biliyorum" (E1).

"İlgi alanıma göre kariyerime yön vermeyi düşünüyorum. Öncelikle klinisyen olmak istiyorum ve sahayı görmeye başlayınca da hangi klinikte çalışmak istediğime karar vereceğim. Bunun için önce kendimi tanımam gerekiyor. Merakta ediyorum. Keşiflerimin sonucunda daha net kariyer kararı vereceğim" (E2).

"Kafamda oluşturduğum bir kariyer planım var. İlk önce klinik deneyim çok önemli olduğu için öncelikle beş yıl klinikte çalışmak istiyorum. Sonra araştırdığım ve öğrendiğim bilgileri aktarabilmek için akademisyen olmayı tercih ederim" (K2).

"İlgi alanlarımı göz önünde bulundurarak bir plan oluşturup kariyer hedefi çizmeliyim" (K3).

"Mesleğimizde zaman geçtikçe daha fazla kendimizi nasıl ve hangi alanda geliştireceğimiz üzerine planlar yapmamız gerektiğini ve mesleki kurslara katılmanın ve ileri derecede İngilizce öğrenmenin önemli olduğunu düşünüyorum" (K4).

Analiz sonucunda öğrencilerin kendini ve mesleği keşfetmeye çalıştıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin mesleki keşif sırasında hemşireliğe özgü becerilere sahip uzmanlık alanları ile hekimden bağımsız bir meslek olduğu ve hastayı bilgilendirmenin, empati ve iletişimin önemini öğrenerek mesleğe ilişkin farkındalıkları tespit edilmiştir. Kendini tanımanın önemini fark eden ve ilgi alanlarını keşfeden öğrenciler, bu doğrultuda kariyer planı yapmanın önemini belirtmişlerdir. Öğrencilerin kariyerlerine ulaşma sürecinde ve gelecekte planladıkları kariyerlerinde kendilerini neler beklediği ile ilgili meraklı oldukları görülmüştür. Bu merakın öğrencileri heyecanlandığı ve keşif yapmalarında etkili olduğu saptanmıştır. Bu temaya ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

"Hemşirelik mesleğinin tamamen doktor yardımcısı olarak bilinen ideolojisinin yozlaştığını ve bağımsız bir meslek olduğunun farkındayım" (E3).

"Kariyer hedefi belirlerken öncelikle kişiliğimi göz önünde bulundurmalıyım" (K4).

"Ben kadın doğum alanında uzmanlaşmak istiyorum. Uzmanlık alanında yer alan bilgileri ve ileride uzman olarak beni ne bekliyor merak ediyorum" (K1).

"Staj yaptığımız alanlarda hangisinde daha başarılı olduğumuzu gözlemlemeliyiz. İlgi alanımız yönünde hayatımıza yön vermeliyiz" (K5).

"Hem öğrenmeye ve gelişmeye olan isteğim hem de sahada çalışmaya olan sevgimi, aynı anda nasıl kullanacağım biliyorum" (K6).

"Daha kariyerimin başında olduğumu ve ilgi alanlarımı, hayata bakış açımı kavrayarak kendimi tanımanın gerekliliğinin farkındayım" (E4).

Analiz sonucunda öğrencilerin mesleki zorluklar ile baş etmeye ilişkin güvenlerinin arttığı belirlenmiştir. Baş etmek için öğrenciler sabırlı ve istekli olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda baş etme yöntemlerini planladıkları da saptanmıştır. Bu sonuçlar baş etmeye ilişkin güvenleri konusunda ipuçları vermektedir. Bu temaya ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

"Hem sahada çalışıp aynı zamanda akademisyen olma yolunda zorlansam da vazgeçmemeliyim" (K4).

"Her şeyi başarabilmek için öncelikle istekli ve azimli olmam gerekiyor, zorluklara boyun eğmeyip pozitif bir yaklaşımla bakabilmeliyim" (K7).

"Mesleğimi yaparken çok yorulmaktan korkuyorum. Ancak bunun için bir çözüm yöntemim var. Bol bol ailem ile vakit geçirmenin, bana iyi geldiğini biliyorum. Sorunlarla başetme yöntemini de elbet bulabilirim" (K8).

"İsteklerime ulaşmada azmin ve istemenin gücünü biliyorum" (K9).

"Kariyer hedefimiz varsa asla pes etmeden hedeflerimizin peşinden koşmalıyız" (K5).

Çalışmamızın analizinde öğrencilerin kariyerlerine ilişkin hayal kurdukları ve hayallerin sınırsızlığı ile ilgili görüşlerinin olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler karşılarına kariyerleri ile ilgili fırsatlar çıkabileceği ya da fırsatları kendilerinin yaratabileceklerini düşünmektedirler. Karşılaşabilecekleri sorunların geçici olduğunu bilmektedirler. Öğrencilerin geleceğe olumlu bakışa sahip oldukları saptanmıştır. Bu temaya ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

"Hayallerimi sınırlandırmamalıyım. Ne olursa olsun hedeflerimden vazgeçmemeliyim ve bir hedefe ulaştıktan sonra yeni bir hedef daha planlamalıyım" (K10)

"Hayatın her zaman önümüze hazır fırsatlar koymadığını bir yerlere gelmek için mücadele vermem gerektiği biliyorum" (E5).

"Karşıma fırsatlar çıkacağını biliyorum. Bunları kaçırmamak için dikkatli olmalıyım. Bazende fırsatları benim oluşturmam lazım. Okul başarımları yüksek tutarak ve dil öğrenerek fırsatlar yaratabileceğime inanıyorum" (K11).

Araştırmamızda öğrencilerin gelecekteki kariyer hedefleri ile ilgili beklentileri incelenmiştir. Hedeflerine ulaştıklarında öğrenciler mutlu olabilecek, gereksinimlerini karşılayacak kadar para kazanabilecek, fiziksel ve duygusal olarak yıpratmayacak ve aileleri ile kaliteli vakit geçirebilecek olanaklara sahip iş ortamı beklemektedir. Bu temaya ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

"Mesleğim beni maddi ve manevi anlamda mutlu etmeli. Umut ettiğim her şeyi bulmak ve maddi olarak da kendimi geçindirecek kadar para kazanmak istiyorum" (K12).

"Bir aile kurmayı ve bir düzenimin olmasını bekliyorum. Hemşirelikte zor ama bir düzenim olsun istiyorum. Hastalara bakım verirken fiziksel sağlığımı korumam gerektiği düşünüyorum. Hastalar ile çok empati kurarsam duygusal olarak yıpranacağımdan korkuyorum" (K9).

Araştırmamızda öğrencilerin kariyer gelişiminde yaşadıkları duygulara ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Öğrencilerin kariyer planları yapma sürecinde heyecanlı ve kaygılı olduğu belirlenmiştir. Yaşanılan heyecanın, plana ulaşmayı kolaylaştırdığı saptanmıştır. Ortaya çıkan kaygının yaşanması gereken bir duygu olduğu ve başarıya götürmede yardım ettiği değerlendirilmiştir. Aynı zamanda öğrenciler hedefe ulaştıklarında kendileriyle gurur duyacakları ve mutlu olacaklarını; motivasyonlarının ve mesleğe bağlılığın artacağını ifade etmişlerdir. Bu

temaya ilişkin öğrenci ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

"Planladığım kariyerime ulaştığımda düşündüğümde çok heyecanlanıyorum, içim içime sığmıyor ve kalbimde kelebeklerin uçuştüğünü hissediyorum. Başardığımı düşündüğümde motivasyonum ve mesleğe olan bağlılığım artacağına inanıyorum" (K7).

"Hayatın karşımıza ne çıkaracağını bilemeyiz, bu neden ile hedefe ulaşmada bazı engeller olabilir, bunları düşünmek beni kaygılandırıyor. Ancak çok çalıştığımı ve bilgi gücümü hissetmek bu kaygıyı azaltabilir" (E6).

"Her insanın doğasında heyecan vardır. Heyecan hissetmenin beni yükseltilere taşıyacağına inanıyorum. Öz güvenimi artırarak hedefime ulaşmayı kolaylaştırır" (E2).

4. Tartışma

Kariyer hem iş yaşamında hem de eğitim kurumlarında üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Bir meslek sahibi olmak ile kariyer elde etmek arasında ince bir çizginin olduğu ve bunun fark edilmesinin, kişilerin doyumsuz bir iş yaşamı sürdürebilmeleri ve yaptıkları işten mutluluk duymaları açısından önemli olduğu bilinmektedir (16). Bu bölümde sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin kariyerlerine ilişkin tutum ve görüşleri kapsamında elde edilen nicel ve nitel verilerin bulguları tartışılacaktır.

4.1. Sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerin kariyer gelişimine ilişkin tutumları

Bu çalışmada öğrencilerin %93,6'sının kendi isteği ile okuduğu bölümü tercih ettiği belirlenmiştir. Bölümünü isteyerek tercih eden öğrencilerin mesleki hedeflerine ilerlemede atılması gereken ilk adımı gerçekleştirdiği düşünülebilir. Literatür incelendiğinde Genç ve ark. (2007) tıp fakültesi öğrencileri ile yaptığı çalışmalarında öğrencilerin tamamına yakını; hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmalarda ise öğrencilerin %52-%67 oranları arasında kendi isteği ile mesleği seçtikleri saptanmıştır (17,18). Sağlık bilimleri fakültesinde okuyan öğrenciler ile yapılan başka bir çalışmada ise öğrencilerin %53,4'ünün, bölümü kendi istekleri ile tercih ettiklerini belirtmişlerdir (19).

Çalışmamızın bulgusunda öğrencilerin bölümü tercih etme sıralarına bakıldığında %67,3'ünün bölümünü ilk sırada tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç bize çalışmanın yapıldığı üniversitede okuyan öğrencilerin tercihlerinin kariyer seçimi ile aynı doğrultuda olduğunu göstermektedir. Genç ve ark. (2007) yaptıkları çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin bölüm tercih sıralarının ilk sıralarda ve bu oranın %76,9 olduğunu belirlemişlerdir (17). Karadaş ve ark. (2017) hemşirelik öğrencilerinin %72,5'inin bölümlerini ilk sırada tercih ettiklerini saptamıştır (2). Bu çalışma bulguları çalışmamızı destekler niteliktedir. Çalışma sonucumuzdan farklı olarak Taşsöker ve ark. (2018) yaptıkları çalışmada ise dış hekimliğinde okuyan öğrencilerin %61,1'inin ilk tercihlerinin tıp fakültesi olduğunu tespit etmişlerdir (21).

Mesleki kariyerlerine yön vermeye çalışan öğrencilerin mesleği gerektiği şekilde yürütmesi, çalışma hayatında doyum ve mutluluk yaşamaları için kariyer planı yapmaları oldukça önemlidir (22). Çalışmamıza katılan öğrencilerin

%87,9'unun kariyer planlarının olduğu belirlenmiştir. Bulgumuza benzer şekilde Taşsöker ve ark. (2018) diş hekimliğı öğrencilerinin tamamına yakınının, Tel Aydın ve ark. (2020) sağık bilimleri fakültesi öğrencilerinin %60,2'sinin; Altuntaş ve ark. (2005) hemşirelik öğrencilerinin %74,8'inin; kariyer planı olduğunu belirtmişlerdir (21, 23, 24).

4.2. KARGEL Ölçeğı ile Değışkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Çalışmada öğrencilerin kariyer planlarına yönelik olumlu tutumlarının, kariyer uyumluluğunun ve kariyer iyimserliğinin genel olarak yüksek olduğu ve iş piyasasına ilişkin algılanan bilginin ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışmamıza benzer olarak diğerk çalışmalarda, kariyer uyumluluğı ve kariyer iyimserliğinin genel olarak yüksek olduğunu tespit edilmiştir (2, 24). Araştırma bulgumuzdan farklı olarak İlaslan ve ark. (2020) yaptıkları çalışmada kariyer uyumluluğunu ve kariyer iyimserliğini orta düzeyde bulmuşlardır. Ayrıca aynı çalışmada iş piyasasına ilişkin algılanan bilginin araştırma bulgumuz ile benzer olduğu saptanmıştır (18). Kariyer düzeylerinin yapılan çalışmalarda benzer ya da farklı olması, çalışmaya katılan öğrencilerin kariyer gelişimini etkileyen değışkenlere farklı oranda sahip oldukları ile açıklanabilir.

Çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilerine kıyasla kariyer tutumunun daha olumlu ve kariyer uyumluluğı, iyimserliğı ve iş piyasasına ilişkin algılanan bilginin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Erkek cinsiyetine ilişkin kültürel normların ve sağık ile ilişkili mesleklere bakış açısının kariyer gelişimini etkilediğı düşünülmektedir. Ancak cinsiyete göre olan farklılıklar araştırma grubu büyüdükçe değışebileceğı göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışma bulgularımıza benzer şekilde literatürde erkek öğrencilerin kariyerlerine karar verme yetkinliklerinin ve kariyer geleceğini olumlu algılamalarının kızlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır (18, 24, 26). Ek olarak kariyer uyumluluğunun erkeklerde kızlara göre daha fazla olduğu ifade edilmekte ve bu sonuçlar çalışma bulgularımızı desteklemektedir (25,27). Çalışmadan farklı olarak Karadaş ve ark. (2017) kariyer uyumluluğı, kariyer iyimserliğı ve iş piyasasına ilişkin algılanan bilginin cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadığını belirlemişlerdir (2).

Çalışma verilerimizin analizinde bölümlerini kendi isteğıyle seçen öğrencilerin seçmeyenlere göre kariyer tutumunun daha olumlu ve kariyer iyimserliğinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç mesleğı isteyerek tercih etme durumunun mesleki kariyer gelişimine önemli etkisi ile açıklanabilir. Çetin Avcı ve ark. (2019) yaptıkları çalışma sonucunun çalışma bulgumuza benzer olduğu görülmüştür (20). Çalışmadan farklı olarak Karadaş ve ark. (2017) yaptıkları çalışmada ise kariyer iyimserliğı ile bölümü kendi isteğı ile seçen öğrenciler arasında anlamlı fark olmadığını tespit etmişlerdir (2).

Öğrencilerin meslekten doyum olarak çalışmasında, motivasyonlarının sağılanması, maddi ve manevi kazanımlarının artırmasında kariyer planları önemli bir etken olarak değılendirilebilir (28). Çalışmada kariyer planı yapan öğrencilerin yapmayan öğrencilere göre kariyer tutumunun daha olumlu, kariyer uyumluluğı ve iyimserliğinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sonuçlarımızı destekleyen çalışmalar bulunmaktadır

(18, 24). Aynı zamanda Tel Aydın ve ark. (2020) yaptıkları çalışmada kariyer planı yapan üniversite öğrencilerinin, kariyerlerine karar verme yetkinliklerinin daha yüksek olduğu; İlaslan ve ark. (2020) yaptıkları çalışmada yönetici hemşire olmayı planlayan öğrencilerin klinik hemşiresi olarak çalışmayı planlayanlara göre kariyer tutumlarının daha olumlu olduğunu belirtmişlerdir (18, 24). Çalışmadan farklı olarak Karadaş ve ark. (2017) yaptıkları çalışmada ise kariyer uyumluluğı ve kariyer iyimserliğı ile kariyer planı yapma durumları arasında anlamlı bir fark olmadığını saptamışlardır (2).

Bu araştırmada sağık alanında eğitim gören öğrencilerin seçtikleri bölümü tercih etme sebepleri incelenmiş; öğrencilerin %39,0'nun üniversite tercih puanı, %35,1'inin iş bulma olanağı ve %14'ünün almak istedikleri eğitim doğrultusunda tercih yaptıkları belirlenmiştir. Almak istedikleri eğitim doğrultusunda tercih yapan öğrencilerin diğerk tercih sebeplerine göre kariyer iyimserliğinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Meslek tercih nedenleri çoğunlukla içsel (ilgi, mesleğı sevmek, sağıkçı yakını olma, kişilik özelliğı, insanları sevmek vb.) ve dışsal (iş garantisi, ekonomi, aile isteğı, baskı, puan vb.) faktörler olarak sınıflandırılmaktadır (29). Literatürde yapılan çalışmalarda da öğrencilerin dışsal faktörler nedeniyle hemşirelik mesleğini seçtikleri belirlenmiştir (30, 31). Çalışmamızın literatür ile paralel olduğu görülmüş, öğrencilerin meslek tercih sebeplerine ek olarak almak istedikleri eğitimin de etken olduğu saptanmıştır.

4.3. Hemşirelik öğrencilerinin kariyer gelişimine ilişkin görüşleri

Bu bölümdeki nitel veri toplama süreci, kariyer dersi alan hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Nitel verilerin analizi sonrasında "Kariyer planı yapma", "Keşif", "Zorluklar ile baş etmeye ilişkin güven", "Geleceğı olumlu bakış", "Beklentiler" ve "Duygu" temaları belirlenmiştir.

Çalışmamızın analizinde öğrencilerin kariyer planları yaptıkları görülmüştür. Öğrencilerin kariyer planlarını gerçekleştiririrken dil öğrenme, klinik uygulamayı önemsemek, kurslara katılma ve benzeri hedefe yönelik eylemlere karar verdikleri belirlenmiştir. Bireyin kariyer gelişiminde amaçlar belirlemesi ve bu amaçlarını gerçekleştirmeye çalışması, kariyer planının bir göstergesi olduğu bilinmektedir (32). Aynı zamanda çalışma bulgularımızda mesleki gözlemler, sahip olunan bireysel, ailesel, sosyal, ekonomik faktörler ve ilgi alanları öğrencilerin kariyer planlarını etkileyen etmenler olarak saptanmıştır. Kariyer Yelkenlisi Modelinde kariyer seçimini bireysel, sosyal, politik, ekonomik, yasal ve sisteme ilişkin özellikler ve şansın etkilediğı bilinmektedir (33). Kariyer seçiminde bireysel etmenler; ilgi, yetenek, değıer, inanç, kişilik özellikleri, akademik başarı, meslekler ile ilgili algılamalar, deneyimler, fiziksel özellikler ve mesleki uygunluk düzeyleri olarak belirlenmektedir. Sosyal faktörler arasında sosyal geçmiş, içinde yer aldığı çevre ve sosyal normlar yer almaktadır (2). Bu bilgilerin çalışmamız sonucu ile paralel olduğu söylenebilir.

Araştırmamızın analizi sonucunda öğrencilerin kendini ve mesleğı keşfetmeye çalıştıkları belirlenmiştir. Kendini tanıyan ve mesleğıe ilişkin bilgi edinen öğrencilerin kariyer planını daha kolay yaptıkları düşünülmektedir. Keşif (kendi ve çevre) kavramı, bireyin kariyer gelişim

sürecinde kendisini tanıması ve iş yaşamı hakkında bilgi edinmesi olarak tanımlanmaktadır (31). Çalışma bulgumuz Süper (1975)'in kuramı ile desteklenmektedir. Bu kuramda ergenlik dönemine denk gelen 15-24 yaş arası bireyler kendisini tanımaya, iş dünyasına yönelik bilgileri toplamaya ve seçenekleri araştırmaya yönelik girişimlerde bulunmaktadır (1). Ek olarak, Parsons (1909), kariyer kararlarının en iyi şekilde nasıl alınabileceğine ilişkin oluşturduğu modelinde temel varsayımlar arasında kendini ve mesleği tanıma da yer almaktadır (8).

Öğrencilerin zorluklar ile baş etmeye ilişkin güvenlerinin olduğu temamız öğrencilerin kariyer uyumluluğunu yansıtmaktadır. Literatürde bulgumuza benzer şekilde kariyer uyumluluğunda güven kavramı yer almakta ve uyumluluk, kişinin kariyer hedeflerini izlerken karşılaşılabileceği engelleri aşma gücüne olan inancı olarak tanımlanmaktadır (2,6). Kariyer uyumluluk düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin iş arama süreçlerinde kendilerine daha fazla güvendikleri ve daha etkili kariyer kararları verdikleri bilinmektedir. Ayrıca, kariyer uyumluluğu düzeyleri arttıkça öğrencilerin kariyerlerine ilişkin daha iyimser bir tutum içinde oldukları sonucuna varılmaktadır (3). Crome ve ark. (2019) yaptığı bir çalışmada da öğrencilerin meslektaşları ile etkileşimi sonrasında mesleklerinde üstlenecekleri rolleri yerine getirmeye ilişkin güvenlerinin arttığı ifade edilmektedir (34).

Araştırmamızın geleceğe ilişkin olumlu bakış teması, öğrencilerin hayal kurduklarını, mesleklerine ilişkin fırsatlara sahip olacaklarını ve sorunların geçici olduğunu düşündüklerini açıklamaktadır. Bu sonuç, öğrencilerin kariyer iyimserliğine sahip olduğunu düşündürmektedir. Literatür incelendiğinde bireyin kariyer başarısızlığının geçici olduğunu düşünmesi, gelecekteki kariyer gelişiminin en olumlu yönlerini vurgulaması, yeni kariyer fırsatlarını gerçekçi görmesi ve benzeri durumlar kariyer gelişiminde iyimserliği göstermektedir (4,7).

Çalışmada gelecekte kariyer hedeflerine ulaştıklarında öğrencilerin mutlu olmayı, gereksinimlerini karşılayacak kadar para kazanmayı, fiziksel olarak yıpranmamayı ve aileleri ile kaliteli vakit geçirebilmeyi bekledikleri saptanmıştır. Bu sonuç değerlendirildiğinde beklentilerin net olduğu, beklentilerin karşılanmadığı zaman zorluklar ile baş etmeye ilişkin güvenleri sayesinde öğrencilerin tekrar kariyer planı yapabileceği düşünülmektedir. Amerika'da 525 üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin etkileşim kurabilecekleri, heyecanlı ve eğlenceli, sorumluluk alabilecekleri, becerilerini aktarabilecekleri bir kariyer bekledikleri belirlenmiştir (35). Çin'de yapılan bir araştırmada 1467 doktora öğrencisinin yarısından fazlasının klinisyen olma beklentilerinin olduğu saptanmıştır (36).

Araştırmamızda öğrencilerin kariyer gelişimi sürecine ilişkin heyecan ve kaygı yaşadıkları belirlenmiştir. Aynı zamanda öğrenciler hedefe ulaştıklarında düşündüklerinde kendileri ile gurur duyacaklarını ve mutluluk yaşayacaklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç ile öğrencilerin yaşadığı duyguları fark ettiği, bu farkındalığın da kaygı duygusu ile baş etmeyi kolaylaştırabileceği ve kariyer gelişimine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Literatürde, kariyer sürecinde ortaya çıkan duyguların göz ardı edilmemesi ve ifade edilmesinin sağlanması vurgulanmaktadır (32, 37). Tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada yaşanan durumluk kaygısının, kariyer bağlılıklarının oluşmasında

etken olduğu belirtilmiştir (38). Benzer şekilde kariyer uyumluluğuna sahip olan bireylerin, işe bağlı stres yaşadıklarında kaygı düzeyini azaltarak en uygun kariyeri belirleyebildikleri görülmüştür (39). Ancak yaşanan kaygı düzeyinin yüksek ve sürekli olması, bireylerin kariyer planlarına ulaşmaya yönelik inançlarını azaltabilmekte, kariyer keşfi ve kariyer planı yapmalarını zorlaştırarak kariyer kararsızlığına neden olabilmektedir (40,41).

Çalışmamızın nitel kısmına dahil edilen katılımcılar kariyer dersi almışlardır. Bu nedenle nitel bulgularımıza öğrencilerin ders kapsamında mesleklerine özgü akademisyenler ve klinisyenler ile etkileşim kurmalarının etkisi olduğu düşünülmektedir. Bizim çalışma bulgumuza benzer şekilde Wylie ve ark. (2020) meslektaşlar ile etkileşiminin önemli olduğunu vurgulamaktadır (10). Ek olarak, çalışmalar kariyer gelişimi için yapılan müdahalelerin olumlu sonuçlar ortaya çıkardığını göstermektedir (8,9,42,43).

Araştırmamızın sonuçları öğrencilerin kariyer seçeneklerinin farkına vararak büyüdükleri, bilgi arama, farklı kariyer seçeneklerinin olasılıklarını ve zorluklarını keşfetme aşamasında olduklarını göstermektedir. Bu bulgu Süper (1980)'in "Yaşam Süresi Yaşam Alanı" teorisinde yer alan büyüme ve keşif aşamaları ile örtüşmektedir (44). Çalışmada ortaya çıkan Kariyer planı yapma, Keşif, Zorluklar ile baş etmeye ilişkin güven, Geleceğe olumlu bakış, Beklentiler ve Duygu temalarının kariyer uyumunu ve iyimserliğini yansıttığı düşünülmektedir. Literatürde kariyer uyumunun ve iyimserliğinin öğrencilerin kariyerlerine ulaşmalarına destek olabildiği bilinmektedir (33,45).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın yalnızca İstanbul'da sağlık alanında eğitim veren bir vakıf üniversitesinde, nitel verilerin ise sadece hemşirelik öğrencilerinde yapılmış olması ve elde edilen sonuçların verilerin toplandığı tarihlerde katılımcıların verdiği öz bildirimlerden oluşması sınırlılığı oluşturmaktadır. Ek olarak çalışmaya katılan öğrencilerin farklı puan dilimleri ile eğitim gördükleri birime yerleşmiş olmaları diğer bir sınırlılıktır.

5. Sonuç

Bu çalışmada kariyer kavramı çok boyutlu ve ilişkili yönleri ile ele alınmış, kariyer kavramıyla ilgili ortaya çıkan birçok veri belirli bir bakış açısı ile sunulmaya çalışılmıştır.

Araştırmamız daha önceki çalışmalarda ve kuramlarda ele alınan kariyere ilişkin kavramları tekrar ortaya çıkarmıştır. Elde ettiğimiz veriler sonucunda sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerine birinci sınıftan itibaren kariyer gelişimine ilişkin gerekli bilgilerin sunulması, öğrencilerin gelecekteki meslektaşlarıyla buluşması ve farkındalıklarının artırılması önerilmektedir. Ek olarak sağlık alanı dışında eğitim veren fakültelerde süreçlerin ve kavramların ele alınması ile karşılaştırılmanın yapılması ve müdahale çalışmalarının planlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

6. Alana katkı

Araştırmamızın sonuçları kariyer planı yapmayı destekleyen faktörlerin ele alınmasının ve kariyere ilişkin eğitimlerin planlanmasının önemini vurgulamıştır. Ayrıca sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin kariyer planlarına ilişkin tutum ve görüşlerinin önemli olduğuna dikkat çekmiştir.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/aynı yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: CTÖ; **Tasarım:** NM, CTÖ; **Denetleme:** NM; **Kaynak ve Fon Sağlama:** NM, CTÖ, VA; **Malzemeler:** NM, VA; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** NM, CTÖ, VA; **Analiz-Yorum:** NM, VA; **Literatür Taraması:** NM, VA; **Makale Yazımı:** NM, VA; **Eleştirel İnceleme:** NM, VA.

Kaynaklar

1. Siyez MD, Çaykuş MT. Yaşam boyu kariyer gelişimi. Pegem Akademi. 1. Baskı. Ankara. 2020. syf 39-90-104.
2. Karadaş A, Duran S, Kaynak S. Hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya yönelik görüşlerinin belirlenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2017;8(1), 1-8.
3. Gerçek M. Mesleki kaygı ve kariyer uyumluluğu arasındaki ilişkiler: öğretmen adayları açısından bir inceleme. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2018;20(2), 297-312.
4. Kalafat T. Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL): Türk Örnekleme İçin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi.2012;4(38): 169-179.
5. Savickas ML, Porfeli EJ. Career Adapt-Abilities Scale: Construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries. J Vocat Behav, 2012;80(3), 661-673.
6. Porfeli EJ, Savickas ML. Career adapt-abilities scale-USA form: Psychometric properties and relation to vocational identity. J Vocat Behav, 2012;80, 748-753.
7. Eva N, Newman A, Jiang Z, Brouwer M. Career optimism: A systematic review and agenda for future research. J Vocat Behav, 2020;116, 103287.
8. Lent RW, Brown SD. Career decision making, fast and slow: Toward an integrative model of intervention for sustainable career choice. J Vocat Behav, 2020;120, 103448.
9. Pasha S, Abedi MR. Investigating the Effect of Training Career Path Skills based on Super's Career Development Theory on Academic Self-Concept of Students of Isfahan University. Propósitos y Representaciones, 2020;8(SPE2), 667.
10. Wyllie A, Levett-Jones T, DiGiacomo M, Davidson PM. An evaluation of early career academic nurses' perceptions of a support program designed to build career-resilience. Nurse Education in Practice, 2020;48, 102883.
11. Teddlie C, Tashakkor A. Karma Yöntem Araştırmalarının Temelleri. (çev. Edit. Demir B. S. Dede Y.). Anı yayıncılık. 2. baskı. Ankara. 2020. syf. 23.
12. Creswell WJ, Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş. (Çev. Edit. Sözbilir, M.). Pegem Akademi. 2. Baskı. Ankara 2019. Syf. 39.
13. Raosoft. Sample size calculator. 2021 January 5. Retrieved from <http://www.raosoft.com/samplesize.html>
14. Patton MQ. Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemi. (çev. Edit. Bütün, M. ve Demir, B. S.) Pegem Akademi. 3. Baskıdan Çeviri. 2018. Ankara. 453.
15. Çelik H, Baykal NB, Memur HNK. Nitel Veri Analizi ve Temel İlkeleri. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 2020; 8(1), 379-406. DOI: 10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.16m
16. Yılmaz İA, Dursun B, Pektaş K, Altay A. Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Seçimlerinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi: Pınarhisar Myo Örneği. Electronic Journal of Vocational Colleges; Aralık: 2012;9-21.

17. Genç G, Kaya A, Genç M. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007;Güz, 8(14), 49-63.

18. İlaslan E, Kalav S, Esirgenler A, Abdullah Ş, Er F, Tarhan EN, Güner F. İki Farklı Fakültede Öğrenim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Kariyer Geleceğine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 2020;3(3), 254-263 DOI:10.38108/ouhcd.787739.

19. Torun S, Bilgin O, Fırat S, Erk MA. Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kariyer Planlamaya Yönelik Durumlarının Değerlendirilmesi. Sağlık Akademisi Kastamonu (SAK), 2020;5 (3), s.195-208.

20. Çetin Avcı S, Işık G, Egeliolu Cetişli N, Üşümez D, Şencandan B, Bektaş C. Hemşirelik Öğrencilerinin Profesyonel Değerleri ve Kariyer Planları. HSP, 2019;6(2): DOI: 10.17681/hsp.441835:256-265.

21. Taşsöker M, Çelik M. Dış Hekimliği Öğrencilerinde Mezuniyet Sonrası Kariyer Ve Uzmanlık Motivasyonu. Selcuk Dent J, ODMFR 2019 Kongre Kitapçığı Özel Sayısı, 108-111.

22. Şirin A, Öztürk R, Bezci G, Çakar G, Çoban A. Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçimi ve Mesleği Uygulamaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. Dirim; 2008;83: 69-75.

23. Tel Aydın H, Işçi N. Sağlık Bilimleri Bölümlerinde Okuyan Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinliğinin Belirlenmesi. Türkiye Klinikleri J Nurs Sci. 2020;12(2):207-17.

24. Altuntaş S, Korkmaz Ş, Baykal Ü, Özyürek A, Pazar Z, Uz Ş. ve ark. Hemşire öğrencilerin kariyer yönelimleri ve bunu etkileyen faktörler. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Dergisi;2005;13(55):179-197.

25. Siyez DM, Yusupu R. Üniversite Öğrencilerinde Kariyer Uyumluluğu ve Kariyer İyimserliğinin Cinsiyet Rolü Değişkenine Göre İncelenmesi. İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi; 2015;17(1): 78-88.

26. Saleem T, Aly M, Gul S. Career decision making self-efficacy, goal stability and academic achievement among university students. Eur J Pharm Med Res;2017;4(8):20-5.

27. Kanten S. Kariyer uyum yetenekleri ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi; 2012;2(16):191-205.

28. Göz F, Gürbüz K. Hemşirelikte kariyerinizi keşfedin!. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi; 2005; 8(2): 82-87.

29. Halis M. Kırgızistanda Üniversite Adaylarının Kariyer Güdülerini Motivasyon Ve Değerleri İlişkisi: Bir Araştırma. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013;36, 203-217.

30. Kızıltut S, Ergöl Ş. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği algılayışı hemşirelik rollerine ve hemşireliğin geleceğine bakışı, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2011;14(2), 10-15.

31. Zencir G, Eşer İ. Nursing Students' Attitudes Towards The Nursing Profession, Nursing Preferred With The Relationship Between: Example of Turkey, Dokuz Eylül University Faculty of Nursing Electronic Journal, 2016;9(2), 30-37.

32. Eryılmaz A, Kara E. Öğretmen adayları için bir kariyer uyumluluk modeli. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2018;20(2), 352-365.

33. Zorbaz S, Mutlu T, Owen FK, Arıcı Şahin F. Kariyer Uyumu ve İyimserliğini Arttırmada Kariyer Yelkenlisi Modeline Dayalı Psiko-Eğitim Programının Etkililiği. Kastamonu Eğitim Dergisi, 2020;28(5), 2100-2111.

34. Crome E, Meyer L, Bosanquet A, Hughes L. Improving engagement in an early career academic setting: can existing models guide early career academic support strategies?. Higher Education Research & Development, 2019;38(4), 717-732.

35. Stone MJ, Padron TC, Wray ML, Olson ED. Career desires and expectations of event management students. Journal of Hospitality and

Tourism Management, 2017;32, 45-53.

36. Gu J, Levin JS, Luo Y. Reproducing "academic successors" or cultivating "versatile experts": Influences of doctoral training on career expectations of Chinese PhD students. *Higher Education*, 2018;76(3), 427-447.

37. Richard S. Kariyer Gelişim Kuramlarının Kariyer Danışmasına Uygulanması. (Çev. Edt: Bacanlı, F.ve Öztemel, K.) Kariyer karar verme yaklaşımları. Bölüm 15. 6. Baskıdan çeviri. Pegem Akademi. 2017. Sayfa 425.

38. Xiao W, Zhou L, Wu Q, Zhang Y, Miao D, Zhang J, Peng J. Effects of person-vocation fit and core self-evaluation on career commitment of medical university students: The mediator roles of anxiety and career satisfaction. *International Journal of Mental Health Systems*, 2014;8, Article 8. <https://doi.org/10.1186/1752-4458-8-8>.

39. Johnston CS, Luciano EC, Maggiori C, Ruch W, Rossier J. Validation of the German version of the career adapt-abilities scale and its relation to orientations to happiness and work stress. *J Vocat Behav*, 2013;83, 295-304.

40. Lent RW. A social cognitive view of career development and counseling. In: Brown SD, Lent RW, eds. *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work* Hoboken: Wiley; 2005. p. 101-27.

41. Hayden SC, Osborn DS. Impact of Worry on Career Thoughts, Career Decision State, and Cognitive Information Processing Skills. *J Employ Couns*, 2020;57(4), 163-177.

42. Cavazos Montemayorr RN, Elizondo-Leal JA, Ramírez Flores YA, Cors Cepeda X, Lopez M. Understanding the dimensions of a strong-professional identity: a study of faculty developers in medical education. *Medical Education Online*, 2020;25(1), 1808369.

43. Koen J, Klehe UC, Van Vianen AEM. Training career adaptability to facilitate a successful school-to-work transition. *J Vocat Behav*, 2012;81, 395-408.

44. Miyamoto A, Wicht A. Developmental trajectories of the socioeconomic status of occupational aspirations during adolescence. *Journal of Adolescence*, 2020;84, 26-35.

45. Karatuzla M. Türkiye'de Kariyer Planlama ve Geliştirmeye Dayalı Hemşirelik Araştırmalarının İncelenmesi. *Sağlık Hizmetleri ve Eğitimi Dergisi*, 2020;4(1), 8-13.